

زاراوهی نغروبوون، یان رووچوون Décadantisme

دهشی به زۆر مانا بی که له عه ره بی پیتی ده گوتری
(انحطاط)، یان (الانحطاط فی الادب و الفن)، من
پیم جوان بوو (نغروبوون) (ئه ده بی نغروبوون) دابنیم
له ناو بوونی کۆمه لیک هاوتای دیکه ی کوردی وهک:
رووخان، له ناوچوون، رووچوون، تاریک، تاریک
ئامیز... تاد.

نغرو بوون، یان ئه ده بی نغروبوون، بزوتنه وه یه کی
ئه ده بی بوو له سه ده ی نۆزده م له فه ره نسا سه ری هه لدا،
دلنیا بی له سه ر سه ره خۆبی ئه ده بی و هونه ری ده کرده وه
هه لبه ت وهک ئه ندیشه و خه یالیکه تایبه تی که له رووی
کۆمه لایه تی دوژمنایه تی کۆمه ل و چینی بوژژوازی ده کرد،
داهینانی ئه ده بی و هونه ری له سه ره وه ی سه روست و
واقیعه وه داده نا و به گیانیکی نوئی له قه له م ده دا. له
هه شتاکانی سه ده ی نۆزده م هه ندیک له شاعیرانی لاوی
فه ره نسی له بزوتنه وه ی پارناسیزم جیا ده بینه وه. ئه مانه
راسته وخۆ که وتبوونه ژیر کاربگه ری دنیا ی شیعره ی و
هونه ری شیعره ی شارل بو دلیره وه، به تایبه تی کۆمه له
شیعره ی (گوله کانی خراپه - Les fleurs du Mal).

په پیره وانی مانا راسته وخۆکان و ههستی ریالیزم و
ههستی ناتورالیزمیان به شپواز و ههست و ئه ندیشه یه کی
دروستکرا و بی مانا له قه له م ده دا، هه ولیمان ده دا
ئه ندیشه ی خۆیان به ناریکی (چونکه ژیان ناریکه)
ده برین و سیفه تیکه ئه خلاقییان ده دایه ئه م ههسته که
زیاتر به مانای رووچوون و نغروبوون ده هات. ئه وانه
ههروهکو تیوفیل گوتیی - T.Gautier، ئه ده ب و

نغرو بوون Décadantisme

د. موحسین نه حمه د عومه ر
(کۆلیژی زمان - به شی فه ره نسی)

هونه ریان له پیتوهندی و کاربگه ریبه کانی مه وزووعیه ت و کیشه کومه لایه تیبه کان جودا ده کرده وه. بایه خیان به گه ره لاوژه و ئاپوره بی و هاتوهاوار ددها. دواچار له سالی ۱۸۸۶ مانه فیستیکیان به ناوی نغروبوون - le déc- adent بلا و کرده وه، دواتر ئه مانه به نغرو بووه کان، یان رووچووه کان ناسران - Les décadents، له لایه ن ناوهندی ئه ده بی و هونه ری و فیتیرین کلاسیکی و فهرمی ئه و سه رده مه وه که رسته ی توانج و پلار و گالته پی کردن بوون.

یه کیتک له و روماننوسه فهره نسیبانه ی ئه و سه رده مه که وه ک ئه دیبیک نغرو بوون ناسرابو هویمان - K. Huysmans بوو، هویمان له رومانانه به ناووده نگه که ی (دژه سروشت - Cantre Nature)، وینه ی پالوان و که سایه تیبه کمان پیشکesh ده کات که که و تووه ته ژیر کاربگه ری کویره وه ریبه کانی کوتایی سه ده ی نوزده و دووچاری رزانه وه یه کی رچی بووه، له روانگه ی ئه خلای گشتیبه وه به مرؤقیکی بی پره نسپ و بی به ندوباره و ههستی ناویزه و غه ریب و نااسایی هیه و هه ولده دات به سه ر رزانه وه و رووچوونه کانی خویدا زال بی، به لام له م پرؤسه یه دا رووچوون و نغروبوون جیگه ی بیرکردنه وه ی ئاسایی ده گرتته وه.

له فهره نسا، ناسراوترین شاعیرانی نغروبوون و رووچوون، ژول لافورگ - J. La Forge، ئه و له هونه ری شیعری خویدا سوودی زور له زمانی تاخواتنی رؤژانه و دهسته واژه ی ده ستکردی تازه و فلهسه فی وهرده گرت، سوودی زوری له کیشی شیعری میلی فهره نسی وهرگرت، مؤنؤلۆگ و خوازه ی نۆی و پارا دؤکسی نۆی و وینه و دارشتنی تازه ی داهیناوه و له شیعره کانیدا به کاری هیناون.

بیجگه له لافورگ، فیبرلین و رامبو-ش له زور رووه وه به شاعیرانی نغروبوون و رووچوون ناسراون.

به لام له ئه ده بی ئینگلیزی جوړج مۆر - G. Moore له کتیبی - دانپاناننه کانی لاویک - The confessions of a young Man - که له سالی ۱۸۸۸ دا بلا و کرده ته وه، وه ک یه که مین مانیفیستی ئه ده بی نغرو بوون و رووچوون داده نین. مۆر له م کتیبه دا به رگری له جوانیناسی ههستی نغروبوون و رووچوون ده کات. پاشان شاعیر و ره خه گری ئینگلیزی ئارتور سمیونز

له کتیبی: بزوتنه وه ی نغرو بووه کان، یان رووچووه کان له ئه ده بیاتدا، که له سالی ۱۸۹۳ دا بلاوی کرده وه. بزوتنه وه ی ئه ده بی نغروبوون به (خهسته و نه خوئی نۆی، جوانی و ناشیرینی) وه سفی ده کات. ئه وانه ی له ئه ده بی ئینگلیزی له ریزی ئه مانه ن: ئوسکار وایلد، ئه رنست داوسون و شتوه کار بپردزلی - یین.

به شتویه کی گشتی ئه دیبانی نغروبوون و رووچوون، که سانیکه به دبین و ئالۆز و تاریک بین و گیانیکه سووتاون. سه رچاوه ی ئیلهامی ئه مانه ههستی میتلانکولی (غه مباری) و پیتوهندی سیکسی ناریکه. له چوارچیوه ی (سه ریه خوئی ئه ده ب و هونه ر) دا ئه وه ی سروشتی و ئاساییه له ئه ندیشه و شیوازی نووسینی خویمان فریتی دهن و سوود له نااسایی و ناسروشتی و ناویزه بی وهرده گرن. له لای ئه وان ژیان تاریک و رووناکه، لایه نی تاریکی به هیتره و سه رچاوه ی ئیلهام به خششه.

له لایه کی دیکه وه، زورچار ئه م دهسته واژه یه بؤ هه ندیک لایه نی دیکه ش به کاردیت وه ک: بوونی ماوه و سه رده می تاریک و هه ژار له به ره م هینانی ئه ده بی. زورچاریش ئه ده ب و هونه ری سه رده می فهرمانره وایی فاشیزم و دیکتاتوری به ئه ده ب و هونه ریک نغرو بوو و رووچوو له قه لئم دهرتیت، بی گومان لیته وه فاکته ری سؤسیوسایکؤلۆژی رۆلی مه زنی هیه.

دیونیزۆس - Dionysos

دیونیزۆس کوری زیوس - ه، به خواوهندی شهاب و مه ی ناسراوه. یه کی له خوداوهنده هه ره گه وره کانی یونانی سه رده می هیلینیه، به خوداوهندی پیت و به ره که تی و زه مین - یش ناسراوه. یونانییه کونه کان به زور شیوازی جیاجیا په رستویانه و ستایشیان کردوه.

یونانییه کونه کان، په یروهانی دیونیزۆس له و باوه ره دا بوونه که له ریگه ی مه ی و شهاب، وه ک به ره مه میکی ناویزه ی خاک مرؤث مه ست ده کات و ریگه ی نازادی بؤ ده کاته وه، له هه مان کاتدا وه ک ئیلهام به خشیکه هونه ری و داهینانی هونه ری سه ریان کردوه. له م رووه وه به پاسه وانی هونه ریان له قه لئم داوه. تراژیدی و کومیدی، له شاعر و درامادا، سه رچاوه کانیان بؤ جه ژن و که رنه قائل

و ستایشه‌کانی دیونیزۆس ده‌گه‌ریتته‌وه، ئەم سه‌رچاوه‌یه له‌دوو جوژه شیعره‌وه هاتوه، یه‌که‌میان شیعرى لا‌واندنه‌وه‌یه (مرثیه) و ره‌گیتی ئایینیشی تیدایه له‌بنچینه‌ی تراژیدییه‌وه هه‌یه، ه‌ی دووه‌میان شیعرى ساتیریکیه که له‌کاتی که‌رنه‌قاله‌کاندا ده‌یانخویند، له‌بنچینه‌ی کۆمیدیا‌دا هه‌یه.

به‌شیه‌یه‌کی گشتی جه‌ژن و که‌رنه‌قاله‌کان که بو ستایشی دیونیزۆس به‌رپا ده‌کران وه‌ک ریتلیت‌ان و ستایشی سروشتی زیندوو و خاک و دارستان ده‌ژمیردیت. تا راده‌یه‌کی زۆر شیوه‌ی باوه‌رپکی ئایینی کۆنی Croyance Religieuse Archaïque-ی وه‌رگرتبوو که په‌رستنی تیدابوو، ئەم په‌رستان و ستایشانه سێ جوژ بوون، ئەمه‌ش به‌پیتی پیکهاته‌ی کۆمه‌لایه‌تی کۆمه‌لی یۆنانی کۆن ده‌گۆرا.

یه‌که‌میان: جه‌ژن و که‌رنه‌قالی دیتهاتی بوو که له‌زستان ده‌کرا، شیعر و دیمه‌ن و نمایشی ساتیریکی و پیتشپرکی و هه‌ندیک وه‌رزشی ئەکرۆباتیک ده‌کران.

دووه‌میان: به‌جه‌ژنی شه‌راب ناسرابوو که مانگیک دوای ه‌ی یه‌که‌م به‌رپا ده‌کرا، له‌مانگی دووی هه‌موو سالی‌کدا، وه‌ک ستایش و ریتلیت‌ان له‌شه‌راب که سه‌مبولی ئازادی و پیت و به‌ره‌که‌ت و هونه‌ر بوو. جه‌ژنی سیتیهم به‌جه‌ژن و که‌رنه‌قالی دیونیزۆسی گه‌وره، یان مه‌زن ناسرابوو، به‌دیونیزۆسی شار-یش ناسرابوو، له‌ کۆتایی به‌هارد‌ا ساز ده‌کرا (ئهم جه‌ژنه له‌کۆتایی مانگی سێ ده‌گی‌را، تاراده‌یه‌ک پیتوه‌ندییه‌کی به‌نه‌ورۆزی خو‌مانه‌وه هه‌یه) له‌م جه‌ژنه‌دا یۆنانی و نوپنه‌رانی میلله‌تانی هاوسیتی ئەوان تیدایه به‌شداربیان ده‌کرد. په‌یکه‌ری دیونیزۆس کوری زیوس به‌که‌رنه‌قال به‌نا و شارد‌ا ده‌سوورپتیرایه‌وه و قوربان‌بیان سه‌رده‌بری.

ئهم جه‌ژنه سێ رۆژ درتیه‌ی ده‌کیشا و نمایشی لا‌واندنه‌وه و ساتیریکی (تراژیدی و کۆمیدی) پیتشکه‌ش ده‌کرا. دواتر هه‌موو ئەم پیتوه‌ندییانه له‌سه‌ده‌ی پینجه‌می پیتش زایینه‌وه له‌ته‌واوی شانۆگه‌ری و دراما‌کانی کۆنی یۆنانی و شیعرى یۆنانیدا ره‌نگ ده‌ده‌نه‌وه.